

SUÇ, SOSYAL SAPMA VE DİN: SUÇA KARIŞAN KADINLARIN DİNİ BAĞLILIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Fatma KENEVİR *

Öz

Suça kariőan kadın sayısı, erkeklere oranla daha azdır ve suça kariőanlar üzerine yapılan çalışmalar da genellikle erkekler üzerinedir. Kadınlar üzerine yapılan çalışmalar az olmakla birlikte, kadın mahkûmların dini bağlılık düzeyleri üzerine yapılan çalışmalar ise yok denecek kadar azdır. Araştırmanın amacı, kadın mahkûmların dini bağlılık düzeyleri ve kariőtıkları suç türü ile dini inanç, tutum ve davranıőlarından oluşan dini bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele almaktır. Araştırma kapsamında, Ankara(Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir(Aliađa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul(Bakırkøy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, 12 Mayıs 2014-31 Aralık 2014 tarihleri arasında 493 hükümlü mahkûm kadınla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din, Suç, Sosyal Sapma, Kadın, Ceza İnfaz Kurumu

Abstract

Crime, Social Deviance and Religion: Religious Affiliation Levels of Female Prisoners

The number of women involved in crime than men, always less. While studies on prison usually based on men. Although very few studies on women, female prisoners are almost no studies on the understanding of religion. This study dealt with the religious understanding of women prisoners and also by type of criminal offense is the relationship between religious understanding. Application performed between the dates of 12 May 2014 and 30 December 2014 in Ankara (Sincan) Women's Closed penal execution institution, İzmir (Aliađa) Women's Closed penal execution institution, İstanbul (Bakırkøy) Women's Closed penal execution institution with 493 convicted/ prisoners. Findings as a result of these negotiation is presented.

Key Words: Religion, Crime, Social Deviance, Women, Prison.

* Ar. Gör.; Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı; f.kenevir@hotmail.com

GİRİŞ

Din, geçmişten günümüze toplumsal hayatı şekillendiren en temel unsurlardan biridir. Kavram, farklı toplum ve kültürlerde farklı manalara gelmekle birlikte, din adına yapılmış tanımların ortak noktasını, kutsala olan inanç ve bu inançtan doğan duygu, tutum ve davranışlar olduğu söylenebilir. Sosyologlar tarafından yapılan din tanımları ise, genellikle özsel ve işlevsel olmak üzere ikiye ayrılır. Özsel tanımlar, dinin içeriğine, özüne dair iken; işlevsel tanımlar, dinin toplumdaki yerine ve işlevlerine dayalı olarak yapılır (Furseth vd, 2011: 45-46).

Din, toplumsal değerlerimizin de kaynağını oluşturur. Bu değerler ise bizim tutum ve davranışlarımızı belirler. Tutum ve davranışlarımızla ilgili olan suç ve sapma eylemi ile din anlayışımız arasındaki ilişki bu açıdan önemlidir. Din toplumu ve toplum hayatını etkilerken, toplum da dini ve dini hayatı etkilemektedir. Aralarında çift yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Zuckerman, 2006: 127-151).

DİNİN TOPLUM HAYATINDAKİ İŞLEVİ

Durkheim'e göre dinin işlevi, topluma ve toplumun yararına hizmet etmektir. Bu nedenle din, toplumun birliğini sağlamaya hizmet ederek toplumsal bir işlevi yerine getirir. Toplumun bir bütün olduğunu iddia eden Durkheim, bu bütünlüğü yapısal ve ahlaki açıdan iki temele dayandırdığı sosyal dayanışma kavramı ile açıklar. Yapısal unsurlar, toplumsal iş bölümü ile alakalıdır ve toplumsal dayanışmayı artırır. Ahlaki unsurlar arasında da dinin ayrı bir yeri vardır ve bunlar toplumsal bütünlüşmeye katkıda bulunur (Furseth vd, 2011: 71-74).

İşlevselci kuramın Durkheim'den sonra en önemli temsilcilerinden biri olan Parsons da, dinin toplumda çeşitli işlevlere sahip olduğunu ve dinin en önemli işlevsel boyutunun toplumsal istikrar ve düzeni sağlamak olduğunu ifade eder. Ona göre, toplumda dinin hayati bir işlevi olduğu için modern toplumlarda da din önemini koruyacaktır. Parsons'a göre, bireyin davranışı, toplumda var olan hâkim değer sistemindeki normlar tarafından belirlenir. Bu nedenle çoğu zaman bireysel eylemler ile toplumsal normlar arasında doğrudan bir bağ vardır. Ancak Parsons, dinin toplumdaki fonksiyonunu tamamen olumlu olarak ele aldığı için eleştirilir (Furseth vd, 2011: 93-94).

Din ile kültür arasında da yakın ve karşılıklı bir ilişki mevcuttur. Bir toplumun inanç, bilgi, ilgi, duygu ve heyecanlarından oluşan bir bütün olarak tanımlanabilecek olan kültür, maddi ve manevi unsurlardan oluşur. Din; örf, adet, gelenek, görenek ile birlikte kültürün manevi unsurları arasında yer alır. Din kültürü etkilerken, kültür de dini etkilemektedir (Akdoğan, 2012: 437-451). Esasında her iki alan da toplumsal hayatta bir bütünlük oluşturur ve insanların gündelik hayatını çeşitli boyutlarıyla şekillendirir.

Toplumun kültürel unsurlarını edinmemizi, içselleştirmemizi sağlayan sosyalleşme, bu noktada üzerinde durulması gereken kavramların başında gelir. Zira birey sosyalleşirken, içinde yaşadığı toplumun maddi kültür unsurları yanında manevi kültür unsurları olan dini inanç, değer, norm, duygu, düşünce ve davranışlarını da kazanır. Böylece hem din anlayışını geliştirmiş hem de topluma uyum sağlamış olur. (Coştu, 2012: 374-383).

Birey, toplum içinde var olan dini kültür ve dini gelenek içinde sosyalleşir. Toplumda tek bir dinin hâkimiyetine rağmen bu dinin pek çok farklı anlayışlarının söz konusu olması, her birey için bu süreci biricik kılar. Bu çerçevede dini sosyalleşme bireyin, toplumda var olan mevcut dini inanç, öğreti ve kuralları gözetiminde nasıl bir tutum geliştirmesi gerektiğinin öğretilerek, toplumun dini alışkanlıklarına ve beklentilerine uygun davranışlar geliştirmesini sağlar (Coştu, 2012: 375). Sosyalleşme sürecinde olduğu gibi, dini sosyalleşmede de, aile, eğitim, kitle iletişim araçları gibi sosyal faktörler etkili olmaktadır. Bu faktörlerin etkisiyle birey kendisine has dini tutum ve davranışlarını geliştirir. Dini sosyalleşmede bu sosyal faktörler dışında ölüm, hastalık, doğal afetler gibi başka faktörler de etkili olmaktadır. Bunlar karşısında bireyin nasıl etkileneceği, onun kişilik özellikleriyle alakalı olduğu için dini sosyalleşmenin her insanda farklı boyutlarda gelişmesi kaçınılmaz olur. Yaşanan sosyal faktörler karşısında bireyin dini hayatı, iki yönlü bir değişim gösterebilmektedir (Coştu, 2012:376). Bu değişim kişinin dine bağlılığını artıracak gibi onun dinden uzaklaşmasını da sağlayabilir.

2. DİNDARLIK VE BOYUTLARI

Dini inanç, insanların olgusal olarak neye inandıklarıyla ilgilenir ve her dinde belirli inanç ilkeleri bulunur. Bununla birlikte inanç ilkelerinin insanın ruhsal ve sosyal hayatı üzerindeki etkisi kişiden kişiye değişen bir özellik arz eder. Bu noktada insanın neye inandığının ve inanç ilkelerinin onun için ne kadar önemli olduğunun yanı sıra insanın ruhsal ve sosyal hayatı içinde dinin

rolünün anlaşılması da oldukça önemlidir. İnsanlar, çoğu zaman inançlarının gizli işlevinin farkında değildir. Dahası, dini ilkeleri kabul eden, ancak bu ilkeleri kendisi için önemli bulmayan insanların da var olduğunu gözden kaçırmamak gerekir (Glock, 2007: 256-8).

Din, insan hayatının boyutlarını farklı şekillerde etkiler. Dini bağlılığın boyutları Glock ve Stark tarafından beş boyutta incelenmiştir. Bunlardan biri olan, dinin pratik boyutu, bireylerin inandıkları dinin ilkeleri doğrultusunda ne yaptıklarıyla ve bu fiillerinin onlar için ne anlama geldiğiyle ilgilendirir. Burada daha çok insanların katıldıkları dini pratikler ve katılma sıklığının farklılaşması, dini pratiğin çeşitli biçimleri arasındaki değişik ilişkiler araştırılır. Örneğin, farklı din ve dini gruplardaki insanların dua pratiğinin sıklığının yanı sıra, bizzat o duanın içeriği farklı bir çalışmanın konusu olabilir (Glock, 2007:260-2). Çünkü insanların dua ettikleri durumlar ve dualarının içeriği birbirinden farklıdır.

Dini tecrübe boyutu, insanın aşkın bir güçle kurduğu ruhani iletişim olarak tanımlanabilir. Bu noktada dini ihtiyaç da bu boyutun bir bileşenidir. Dini tecrübe, bireyin hayatının, güvenilen ilahi bir gücün elinde bulunduğu bilincinde olması yani güven ve tevekküldür de aynı zamanda. Bu insandaki güven ihtiyacının bir tezahürü olarak değerlendirilebilir. Bu çerçevede yapılabilecek bir araştırma kapsamında, inananlara ilahi bir gücün kendilerine itina gösterip göstermediği ve kendileriyle ilgilendiği duygusuna sahip olup olmadıkları sorulabilir (Glock, 2007: 263-4).

Tüm dinler, mensuplarından dini inançları hakkında bilgi sahibi olmalarını beklemekle birlikte, değer verilen dini bilginin tarzı dinlere göre farklılık gösterebilir. Dinler arasında olduğu gibi dinlerin kendi içlerinde de, dindar insanın neyi bilmesi gerektiği ve bu bilginin niteliği konusunda farklılıklar vardır. Bu nedenle dini bağlılığın göstergesi olarak ne tür bir bilginin alınması gerektiğini belirlemek zordur. Örneğin, bir ateistin dini meseleler hakkında nitelikli bilgi sahibi olması muhtemeldir, ancak o, bu tanıma göre bir inançsızdır (Glock, 2007: 265-6). Dini bakımdan tamamen bilgisiz olunabilir veya kişi içinde yetiştiği din hakkında bilgi sahibiyken, diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmayabilir. Kapsamlı dini bilgi, belli bir dini yaşantı, düzenli dini ibadetler ve dini inanç ilkelerine güçlü bir bağlılığın göstergesi değildir. Muhtemelen bunun tersi daha doğrudur. Sadece sınırlı bir bilgiye sahip olanların, dindarlığın diğer boyutları bakımından, dini bilgisi çok kapsamlı olan veya hiç olmayanlara oranla daha güçlü dindar olmaları daha muhtemeldir. Ayrıca,

birçok insanın, kendi dininin aslı ve tarihi hakkında yanlış veya bozuk bilgiye sahip olduğu ve bu bozuk bilginin belli bir dini inanç, pratik ve yaşantı kalıbıyla birlikte sürdüğü de kabul edilmelidir (Glock, 2007: 267).

Bazı dinler, pratik davranışlar için açık ve somut yönlendirmelerde bulunurken bazı dinlerde bu durum oldukça soyuttur. Kurumlaşmış dinlerde, günlük hayat dini emirlerle daha az düzenlenir; din, sadece genel standardı belirler ve birey genel emirleri günlük hayatta karşısına çıkan somut ilişkilerde yorumlayarak kullanır (Glock, 2007: 267). Dindarlığın ödülü doğrudan olabildiği gibi gelecek için de ümit edilebilir. Doğrudan ödüller; manevi huzura kavuşma, korku ve endişeden kurtulma ile güven duygusudur. Gelecekle ilgili beklenen ödüller ise, kurtuluş, sonsuz hayat, cennet, daha iyi bir dünyevi konumda yeniden doğuş vs. olabilir. Bireyin dini bağlılığının sonucu veya etkisi olarak onun ne yapması gerektiğine ilişkin beklentiler, katılması veya kaçınması gereken davranışlar vardır. Genellikle bütün dinlerde “yapmalısın” ve “yapmamalısın” şeklinde emirler bulunur (Glock, 2007: 268). Etki boyutunda bireyin inandığı dinin etkisiyle ne yaptığı veya neyi terk ettiği meselesi araştırılır. Bu bağlamda pek çok araştırmada dini bağlılığın bireysel tutum ve değerlere etkisi incelenmiştir (Glock, 2007: 269).

3. SOSYAL KONTROL, SAPMA VE SUÇ

Toplumsal düzeni koruyan ve bu düzenin devamını sağlayan çeşitli sosyal kontrol mekanizmaları vardır. Bu yolla toplum, birey üzerinde kontrol sağlayarak ona normlara uyması konusunda baskı uygular. Sosyal ve kültürel sapma da toplumsal düzensizlikle ilgilidir. Fichter sapmayı, “Sosyal kontrol kişileri kültürün normal örüntülerine uygun hale getiren bir mekanizma, sapma ise kişilerin kültürün “kontrolünden kaçtığı bir süreçtir.” şeklinde tanımlar (Fichter, 2002: 194). Genel bir kavram olarak sapma olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılır. Olumlu sapma, toplumdaki ideal davranış kalıpları yönünde bir sapma iken, olumsuz sapma, onaylanmayan, aşağı ve yetersiz görülen davranış örüntüleri yönündeki sapmadır (Fichter, 2002: 194).

Sapma ve suç kavramları birbiriyle yakından ilişkili olsa da, sapma daha genel ve belirsiz bir kavram olarak suçu da kapsamaktadır. Yasal kuralların ihlali dışında, örf-adet din-ahlak kurallarının ihlali için de “sapma” nitelemesi kullanılabilir (Yücel, 2004: 22). Bu kapsamda tüm sapmalar suç değildir. Suç, ceza yasalarını ihlal eden davranış tipi olarak tanımlanır (İçli, 2007: 23).

Din ve sosyal sapma ilişkisi, sosyal kontrol kuramıyla yakından ilişkilidir. Toplumun dini-ahlaki ve örfi kuralları çerçevesinde bireyin kontrol altında tutulması anlamına gelen sosyal kontrolün yetersizliği ya da eksikliği suç ve sapmaya neden olmakta, toplumsal düzeni bozmaktadır (Yavuz, 2014: 114).

Sosyal kontrol kuramına göre, din ya da dindarlık ile suç ya da sapma davranışı arasında, ters yönlü bir ilişki vardır. Din, insan davranışları üzerinde kontrol aracı olarak işlev gördüğü için sapma davranışını engellemektedir. Bu çerçevede din, sosyal kontrol aracı olarak bireyi suç ve sapmadan alıkoymakta, böylece toplumsal uyumu ve düzeni sağlamaktadır (Yavuz, 2014: 114).

Sapma davranışıyla ilgili bir diğer görüş de işlevselcilik kuramına aittir. Buna göre; din, ortak inanç ve değerler vasıtasıyla, sosyal uyumu güçlendirmekte ve üyelerini toplumla bütünleştirmektedir. Böylece kişilerin dini bağlılıkları, ahlaki değerleri içselleştirmelerini sağlayarak, sosyal düzeni korumakta ve sapmayı engellemektedir (Yavuz, 2014: 114-5). Din-sapma ilişkisine göre, bireyin dindarlığı arttıkça onun sapkın davranışlara eğilimi azalacaktır (Title akt. Yavuz, 2014: 115-116).

Din ve sapma davranışları arasında diğer bir ilişki türü de dinin geleceksel yönü dolayısıyla toplumsal normları desteklemesi ve sosyal uyuma katkıda bulunmasıdır. “Din-sapma arasındaki ilişkinin yönü nedir?” Sorusuna “hem negatif hem pozitif” şeklinde cevap verilebilir. Din bazı sapma davranışlarını engellerken bazılarını engelleyemez ya da küçük sapmaları engellerken bazı büyük sapmaları engelleyemez (Yavuz, 2014: 117).

4. İLGİLİ LİTERATÜR

Din ve suç ilişkisi üzerine çağdaş araştırmalar, Hirschi ve Stark’ın “Hell-fire and Delinquency” çalışması ile başlamıştır. Bu çalışmada Hirschi ve Stark suç ve dini bağlılık arasında herhangi bir ilişki bulamamışlardır (Johnson, 2012: 403). Bu çalışmadan sonra yapılan dini bağlılık ve suç ilişkisine ilişkin araştırmalarda, bu bulguların bazen doğrulandığı bazen de yanlışlandığı görülmektedir. Söz konusu çalışmalardan bazılarında pozitif bazılarında negatif bir ilişki bulunurken bazılarında ise hiçbir ilişkiye rastlanmamıştır (Kızmaz, 2005: 204). Bu çerçevede din ve suç ilişkisini konu edinen araştırmaların sonuçları dört grupta incelenebilir.

Birincisi, din ve suçluluk arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu yani dindarlığın suçu artırdığını ortaya koyan araştırmalardır. Dindarlık azaldığında

suç da azalmaktadır. Bu çerçevede, Chadwick ve Top, Mormonlar'a bağlı bir grup olan LDS kilisesine üye 2143 genç ile 1990 yılında yaptıkları çalışmada; dindarlık ekolojisi hipotezini test etmiş ve dinin sadece yüksek dindarlık gösteren bölgelerde suç üzerine negatif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır (Chadwick vd., 1993: 51). Lombroso da "Suç İşlemenin Sebepleri" çalışmasında ise ateistlerin sayıca fazla olduğu yerlerde suçluların az olduğunu iddia etmiştir (Cochran, Wood, 1994: 93 akt. Kızmaz, 2005: 204). Din ve suçluluk arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğunu ortaya koyan araştırmaların sayısı oldukça azdır.

Dini bağlılık ve suçluluk ilişkisine dair yapılan araştırmalarda ikinci grup sonuç ise, bu ilişkinin karışık olduğunu ortaya koyan çalışmalardır. Benda ve Corwyn'nin devlete bağlı dört lisede, 724 genç ile yaptığı din-suçluluk ilişkisine dair araştırmada, bu ilişkinin karmaşıklığı açıkça görülmektedir. Buna göre, genel suçluluk içerisinde, din ve suç, sadece statü suçları açısından ilişkilidir ve ilişkinin anlamı daha çok dindarlık ölçeğinin niteliğine bağlıdır (Benda ve Corwyn, 1997: 81).

Üçüncü grup araştırma sonuçları ise, dini bağlılık ve suç arasında negatif bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Konuyla ilgili kuramların çoğu, ilişkinin negatif olduğunu varsaymıştır (Kızmaz, 2005: 206). Johnson ve arkadaşları, dindarlık-suç ilişkisi üzerine yaptıkları 40 civarındaki meta-analiz çalışmasında, çoğunlukla bu ilişkiyi ters orantılı bulmuşlar, bazılarında ise anlamlı bir ilişki tespit edememişlerdir. Sadece bir çalışmanın sonucunda, artan dindarlık ile suçluluk arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Yine Johnson, tek başına ve daha geniş kapsamlı olarak ele aldığı dindarlık-suç ilişkisini konu edinen meta-analiz çalışmasında, 109 araştırmayı değerlendirmiştir. Buna göre yapılan çalışmaların %89'unda din ve suçluluk arasında ters bir ilişki olduğu ortaya çıkarken, sadece bir çalışmada dindarlığın suçu artırdığı ve geriye kalan diğer çalışmalarda dindarlık ve suç arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı veya aralarında karmaşık bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. (Johnson, 2012: 404). Sonuç olarak alan verilerine dayalı araştırma literatürünün önemli bir kısmı dini bağlılık ile suçluluk arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma literatürü sonuçlarının toplandığı son grup ise, dini bağlılık ve suç ilişkisinin, suç türlerine göre değiştiği bulgusudur. Dolayısıyla ilişkinin genel suçluluk yerine suç türlerine göre ele alınması gerektiği savunulmaktadır. Bu konudaki çalışmalar, dini bağlılık ve suçluluk ilişkisinin, daha çok

240 • SUÇ, SOSYAL SAPMA VE DİN: SUÇA KARIŞAN KADINLARIN DİNİ BAĞLILIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

mağduru olmayan uyuşturucu ve alkol kullanma gibi suçlarda ve de intihar, homoseksüellik gibi sapmalarda ters bir etkide bulunduğunu ortaya koymuştur (Bainbridge, 1989: 294; Shoemaker, 2010: 225). Buna göre dindarlık artıkça bu tarz mağduru olmayan suç ve sapmalar azalmaktadır.

Dini bağlılık ve suç ilişkisinde gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus da, dindarlığın fundamentalist ya da asketik gruplarda ve bazı dinlerde daha etkili olduğudur. Örneğin; Katolik ve Protestanlara kıyasla Yahudilerin suça karışma oranları daha düşüktür. Din-suç ilişkisinde dindarlığın etkisi, bireyin yaşamındaki yeri gibi hususlar bu tarz oluşumlarda daha belirgin bir şekilde görülmektedir. Dinin asıl kaynak ve yorumlarına dönüş çabası olarak ortaya çıkan bu yeni dini akımlar, bireylerin dindarlığı daha yoğun yaşamasını isterler (Shoemaker, 2010: 226). Dolayısıyla bireyin gündelik hayatında ve davranışlarında daha etkili ve baskıcı olan bu gruplarda suç oranları daha düşüktür.

5. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Örneklem/Evren

Araştırma grubumuz, Adalet Bakanlığı'ndan alınan izin neticesinde, Ankara(Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir(Aliğa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul(Bakırköy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü kadın mahkûmlardan oluşmaktadır. Çalışma 12 Mayıs 2014-31 Aralık 2014 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmaya Ankara(Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 143 mahkûm, İzmir(Aliğa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 151 mahkûm, İstanbul(Bakırköy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 199 hükümlü mahkûm katılmıştır.

Çalışma süresi boyunca, 500 hükümlü ile anket görüşmesi yapılmıştır. Yapılan anket görüşmelerinden 7'si mahkûmların sorulardan aşırı rahatsız olmaları, samimi cevap vermemeleri ve cevaplarının eksik olması nedeni ile elenmiştir. Yine, tutuklu olmasına rağmen hükümlü-tutuklu ayrımını bildiği için kendini hükümlü olarak tanıtan 4 tutuklu kadın ile yapılan görüşmeler de elenerek değerlendirilmediği alınmamıştır.

Prosedür/İşlem

Çalışmada uygulanan ankette, dindarlık boyutlarını oluşturan maddeler likert tipi, beşli derecelendirme seçeneğiyle sunulmuştur. Hükümlülerin din anlayışına ilişkin tutum ve davranışlarını ölçmek için “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum”, şeklinde beş seçenek oluşturulmuştur. İbadet ve bilgi boyutunun ölçülebilmesi için, “Hiç”, “Çok az”, “Orta”, “Epey”, “Çok” şeklinde beşli seçenek sunulmuştur. Maddelerin puanlanmasında yüksek tutum sergileyenlere yüksek puan verilmiştir.

Hazırlanan anket sorularında, dindarlık ölçekleriyle (Onay, 2004) ilgili çalışmalar ve daha önceden konuyla ilgili yapılmış araştırmalardan (Gürler, 2010; Güler Aydın, 2011; Ercan, 2009) faydalanılarak özgün bir format oluşturulmaya çalışılmıştır.

Hipotezler

1. Kadın mahkûmların dini inanç, tutum ve davranış düzeylerinin toplum genelinden farklı değildir.
2. Mahkûmların dindarlıklarının çeşitli boyutları arasında fark vardır.
3. Katılımcıların dindarlığın inanç boyutundan alınan puanlar, diğer boyutlarından alınan puanlardan daha yüksek olacaktır.

6. BULGULAR

Araştırmaya dâhil olan mahkûm grubunun yaşları, eğitim seviyeleri, dini inançları, dindarlıkları, çalışma durumları ve suç türleri ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

Katılımcılar, ağırlıklı olarak 26-35(%42,2) yaş arasındadır. Bunu %26,6 oranla 36-45 yaş grubu takip etmektedir. Üçüncü sırada %13,4 oranla 18-25 yaş grubu vardır. 46-55 yaş arası mahkûmların oranı %12,8’dir. 55 ve üzeri yaş da olan mahkûmların oranı ise %5,1’dir. Buna göre kadın mahkûmların çoğunlukla 26-45 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma grubunun eğitim seviyelerine bakıldığında, görüşülenlerin %30,4’ü ilkökul mezunu, %19,9’u okuryazar olmayan, %18,5’i ortaokul mezunu, %16,0’sı lise mezunu, %8,3’ü üniversite mezunudur. Katılımcıların %6,9’u ise okur-yazar ama mezun olmadığını beyan etmiştir. Buna göre,

242 • SUÇ, SOSYAL SAPMA VE DİN: SUÇA KARIŞAN KADINLARIN DİNİ BAĞLILIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

mahkûm kadınların çoğunluğunun %30,4 oranla ilkokul mezunu olduğu ve bunu %19,9 oranla okuryazar olmayanların takip ettiği görülmektedir.

“Herhangi bir dini inanca sahip misiniz?” sorusuna ise 493 hükümlü kadından biri hariç tamamı evet cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan mahkûmların %99,8’i kendilerini İslam dinine mensup olarak tanımlamışlardır. Bu durum, DİB’in Türkiye’de Dini Hayat Araştırması’nda çıkan sonuçlara uygun görünmektedir. Nitekim bu araştırmaya göre halkın %99,2’si Müslüman olduğunu ifade etmektedir (DİB, 2014).

Mahkûmlara kendilerini ne kadar dindar gördükleri/tanımladıkları sorulduğunda, katılımcıların %37,5’i kendilerini “çok dindar”, %32,9’u “dindar”, %22,9’u “orta dindar” olarak gördüğünü belirtmiştir. Dindarlıklarını “çok az dindar” olarak tanımlayanlar %4,9; “hiç dindar değil” olarak tanımlayanlar ise %1,8’dir. Buna göre kadın mahkûmların %70,4’ü kendilerini dindar veya çok dindar görürken, çok az veya hiç dindar görmeyenlerin oranı %6,7’dir.

Araştırmaya katılan mahkûmların karıştıkları suç türlerine göre dağılımı ise, %25,6 adam öldürme suçu; %24,1 hırsızlık suçu; %18,1 uyuşturucu suçları; %8,1 fuhuş; %7,1 yağma; %5,7 dolandırıcılık sahte senet/evrak; %5,1 yaralama, darp, öldürmeye teşebbüs; %3,7 diğer suçlar; %2,6 bilişim suçları şeklindedir.

Kadın mahkûmlara cezaevine girmeden önceki çalışma durumları sorulduğunda %60,6’sı cezaevine girmeden önce bir işte çalıştığını belirtmiştir. Herhangi bir işte çalışmadığını söyleyenlerin oranı ise 39,4’tür.

Suçta karışan kadınların dini bağlılıkları hakkındaki sorular, altı ayrı boyutta ele alınmıştır. Dindarlığın inanç boyutu içinde yer alan “Allah’ın varlığına inanırım” maddesine; katılımcıların %88,4’ü (436 kişi) kesinlikle katılıyorum, %9,7’si (48 kişi) katılıyorum, %1,4’ü (7 kişi) kararsızım, %0,2’si (1 kişi) katılmıyorum, %0,2’si (1 kişi) hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. “Peygamberlerin Allah’ın elçisi olduğuna inanırım” maddesine katılımcıların %86,2’si (425 kişi) kesinlikle katılıyorum, %12,2’si (60 kişi) katılıyorum, %0,8’i (4 kişi) kararsızım cevabını verirken %0,8’i (4 kişi) hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. “Kuran’da anlatılanların doğruluğuna inanırım” maddesine katılımcıların %79,7’si (393 kişi) kesinlikle katılıyorum, %16,6’sı (82 kişi) katılıyorum, %2,4’ü (12 kişi) kararsızım, %0,6’sı (3 kişi) katılmıyorum, %0,6’sı (3 kişi) hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. “Cennet ve cehenneme inanırım” maddesine katılımcıların %82,8’i (408 kişi) kesinlikle katılıyorum, %12,6’sı

(62 kişi) katılıyorum, %3,0'ü (15 kişi) kararsızım, %1,2'si (6 kişi) katılmıyorum, %0,4'ü (2 kişi) hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Son olarak “Kader inancına sahibim” maddesine katılımcıların %70,2'si (346 kişi) kesinlikle katılıyorum, %17,6'sı (87 kişi) katılıyorum, %7,3'ü (36 kişi) kararsızım, %3,4'ü (17 kişi) katılmıyorum, %1,4'ü (7 kişi) hiç katılmıyorum cevabını vermiştir.

Kadın mahkûmlar, dindarlığın ibadet boyutuyla ilgili maddelerden “Zekât-sadaka veririm” maddesine %13,6'sı (67 kişi) düzenli veririm, %7,1'i (35 kişi) veririm, %14,0'ü (69 kişi) ara sıra veririm, %18,5'i (91 kişi) az veririm, %46,9'u (231 kişi) ise hiç vermem cevabını vermiştir. “Namaz kılarım” maddesine, %32'si (158 kişi) düzenli kılarım, %12,2'si (60 kişi) kılarım, %20,7'si (102 kişi) ara sıra kılarım, %13,4'ü (66 kişi) az kılarım, %21,7'si (107 kişi) hiç kılmam cevabını vermiştir. “Ramazan ayında oruç tutarım” maddesine, %49,3'ü (243 kişi) düzenli tutarım, %6,7'si (33 kişi) tutarım, %8,1'i (40 kişi) ara sıra tutarım, %5,9'u (29 kişi) tutarım, %30'u (148 kişi) hiç tutmam cevabını vermiştir. “Kur'an'ı yüzünden veya mealinden okurum/dinlerim” maddesine, %41,4'ü (204 kişi) çok okurum/dinlerim, %13,8'i (68 kişi) okurum/dinlerim, %10,5'i (52 kişi) orta, %6,3'ü (31 kişi) çok az, %28'i (138 kişi) hiç okumam/dinlemem cevabını vermiştir. “Kandil gecelerinde ibadet ederim” maddesine %84'ü (414 kişi) çok ibadet ederim, %6,5'i (32 kişi) ibadet ederim, %3,7'si (18 kişi) orta derecede, %2'si (10 kişi) çok az, %3,9'u (19 kişi) hiç ibadet etmem cevabını vermiştir.

Dindarlığın bilgi boyutuyla ilgili sorulardan, “Kuran okumayı bilirim” maddesine katılımcıların %17,6'sı (87 kişi) çok iyi bilirim, %6,3'ü (31 kişi) bilirim, %10,3'ü (51 kişi) orta derecede bilirim, %7,3'ü (36 kişi) az bilirim, %58,4'ü (288 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir. “Abdestin nasıl alındığını bilirim” maddesine, %90,3'ü (445 kişi) çok iyi bilirim, %6,1'i (330 kişi) bilirim, %2,2'si (11 kişi) orta derecede bilirim, %0,8'i (4 kişi) az bilirim, %0,6'sı (3 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir. “Namaz kılmayı bilirim” maddesine katılımcıların, %74,8'i (369 kişi) çok iyi bilirim %10,5'i (52 kişi) bilirim, %7,7'si (38 kişi) orta derecede bilirim, %4,5'i (22 kişi) az bilirim, %2,4'ü (12 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir. “Kısa sureleri ezbere bilirim” maddesine ise katılımcıların %67,7'si (334 kişi) çok iyi bilirim, %10,3'ü (51 kişi) iyi bilirim, %13,2'si (65 kişi) orta derecede bilirim, %5,9'u (29 kişi) az bilirim, %2,8'i (14 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir.

İlgi boyutundaki maddelerden “Dini bilgileri en iyi şekilde öğrenmek isterim” maddesine katılımcıların %86,4'ü (426 kişi) çok isterim, %9,9'u (49

kişi) isterim, %2,8'i (14 kişi) orta derecede isterim, %0,8 (4 kişi) "az isterim" cevabını vermiştir. "Hiç istemem" cevabını veren olmamıştır. "Kendi çocuğuma dini eğitim verilmesini isterim" maddesine %89,9'u (443 kişi) çok isterim, %5,9'u (29 kişi) isterim, %2,8'i (14 kişi) orta derecede isterim, %0,6'sı (3 kişi) az isterim, %0,8'i (4 kişi) hiç istemem cevabını vermiştir. "Dini konularla ilgili sorularıma cevap bulmaya çalışırım" maddesine %80,7'si (398 kişi) çok isterim, %12,4'ü (61 kişi) isterim, %4,1'i (20 kişi) orta derecede isterim, %2,2'si (11 kişi) az isterim, %0,6'sı (3 kişi) hiç istemem cevabını vermiştir

Tecrübe boyutunda ise, "Allah'ı düşünmek beni rahatlatıyor" maddesine katılımcıların %90,1'i (444 kişi) "tamamen yansıtıyor", %5,5'i (27 kişi) "yansıtıyor", %3,4'ü (17 kişi) "kısmen yansıtıyor", %1'i (5 kişi) "yansıtıyor" cevabını vermiştir. "Allah'ın varlığını hissedebiliyorum" maddesine katılımcıların %90,7'si (447 kişi) "tamamen yansıtıyor", %6,9'u (34 kişi) "yansıtıyor", %1,8'i (9 kişi) "kısmen yansıtıyor", %0,6'sı (3 kişi) "hiç yansıtıyor" cevabını vermiştir. "Sadece Allah'a güveniyorum" maddesine katılımcıların %91,3'ü (450 kişi) "tamamen yansıtıyor", %6,1'i (30 kişi) "yansıtıyor", %1,4'ü (7 kişi) "kısmen yansıtıyor", %0,2'si (1 kişi) "yansıtıyor", %1'i (5 kişi) "hiç yansıtıyor" cevabını vermiştir. "Dua etmek beni rahatlatıyor" maddesine %92,5'i (456 kişi) "tamamen yansıtıyor", %4,9'u (24 kişi) "yansıtıyor", %2'si (10 kişi) "kısmen yansıtıyor", %0,4'ü (2 kişi) "az yansıtıyor", %0,2'si (1 kişi) "hiç yansıtıyor" cevabını vermiştir.

"İbadetlerimi yeterince yerine getiremem beni rahatsız ediyor" maddesine ise %62,9'u (310 kişi) "tamamen yansıtıyor", %15,2'si (75 kişi) "yansıtıyor", %11'i (54 kişi) "kısmen yansıtıyor", %5,9'u (29 kişi) "yansıtıyor", %5,1'i (25 kişi) "hiç yansıtıyor" cevabını vermiştir. "Bu dünyada yapılanların karşılığının bu dünyada verildiğine inanıyorum" %55,2'si (271 kişi) "tamamen yansıtıyor", %15,2'si (75 kişi) "yansıtıyor", %15,2'si (75 kişi) "kısmen yansıtıyor", %8,7'si (43 kişi) "yansıtıyor", %5,7'si (28 kişi) "hiç yansıtıyor" cevabını vermiştir.

Dindarlığın etki boyutunda, "Faizin haram olduğuna inanırım" maddesine katılımcıların %63,1'i (311 kişi) kesinlikle katılıyorum, %19,1'i (94 kişi) katılıyorum, %8,3'ü (41 kişi) kararsızım, %4,7'si (23 kişi) katılmıyorum, %4,9'u (24 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. "Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı günahtır" maddesine %70,6'sı (348 kişi) kesinlikle katılıyorum, %20,3'ü (100 kişi) katılıyorum, %4,5'i (22 kişi) kararsızım, %3,0'ü (15 kişi) katılmıyorum, %1,6'sı (8 kişi) kesinlikle katılmıyorum ce-

vabını vermiştir. “Evlilik dışı ilişkinin günah olduğunu düşünürüm” maddesine %71,2’si (351 kişi) kesinlikle katılıyorum, %17,8’i (88 kişi) katılıyorum, %4,5’i (22 kişi) kararsızım, %4,3’ü (21 kişi) katılmıyorum, %2,2’si (11 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. “Dini inançları olan insanlarla arkadaş olurum” maddesine katılımcıların %32,3’ü (159 kişi) kesinlikle katılıyorum, %19,1’i (94 kişi) katılıyorum, %10,5’i (52 kişi) kararsızım, %29,6’sı (146 kişi) katılmıyorum, %8,5’i (42 kişi) kesinlikle katılmıyorum olarak yanıtlamıştır. “Evlendiğim/evleneceğim kişinin dini inançları olmasını isterim” maddesine %58’i (286 kişi) kesinlikle katılıyorum, %31,4’ü (155 kişi) katılıyorum, %4,5’i (22 kişi) kararsızım, %4,3’ü (21 kişi) katılmıyorum, %1,8’i (9 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. “Dinin yasakladığı şeylerden kaçınırım” maddesine %47,7’si (235 kişi) kesinlikle katılıyorum, %33,1’i (163 kişi) katılıyorum, %12’i (59 kişi) kararsızım, %5,5’i (27 kişi) katılmıyorum, %1,8’i (9 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. “Bir işi yaparken, o işin dine uygun olup olmadığına dikkat ederim” maddesine %41’i (202 kişi) kesinlikle katılıyorum, %33,9’u (167 kişi) katılıyorum, %14,2’si (70 kişi) kararsızım, %9,1’i (45 kişi) katılmıyorum, %1,8’i (9 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

7. SONUÇ/TARTIŞMALAR

Birey ile toplum arasındaki bağların zayıflaması ve kopması sonucu suçun ortaya çıktığını savunan Hirschi(1969), bireyi topluma bağlayan dört unsurdan biri olarak inanç’ı göstermiştir. Ona göre, inanç düzeyi düştükçe suç oranı da artacaktır. Suç ve dindarlık arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmamızda bizim ana hipotezimiz ise, kadın mahkûmların dini inanç, tutum ve davranış düzeyleri ile suça karışmamış bireylerin dini inanç, tutum ve davranış düzeyleri arasında fark olmadığıdır. Kadınların erkeklere oranla dindarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar da, bu hipotezi kurmamıza destek olmuştur. Araştırmada elde ettiğimiz bulgular bu hipotezi doğrulamıştır. Buna göre, suça karışan kadın mahkûmlara kendi dindarlıkları sorulduğunda, katılımcıların %37,5’i kendilerini “çok dindar”, %32,9’u “dindar” olarak tanımlamıştır. Yani kadın mahkûmların 70,4’ünün kendilerini dindar/çok dindar kategorisinde değerlendirmektedir. Bu bulgular değerlendirilirken, bulguların mahkûmların kendi beyanlarından elde edildiği ve öznel dindarlık algısının göreceli olduğu göz önüne alınmalıdır.

246 • SUÇ, SOSYAL SAPMA VE DİN: SUÇA KARIŞAN KADINLARIN DİNİ BAĞLILIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Araştırmamızda dindarlık; inanç, ibadet, bilgi, ilgi, tecrübe ve etki olmak üzere altı boyutta değerlendirilmeye alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın bir diğer hipotezi de, katılımcıların dindarlıklarının boyutları arasında farklılıklar vardır şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırmada dindarlığın inanç boyutu, İslam dinin temel inanç esaslarından hareketle beş madde ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu beş maddeden, “Kadere inanıyorum” maddesi dışında Allah’a, peygambere, ahirete, Kuran’ın doğruluğuna inanırım maddelerine “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” cevabını verenlerin oranı %95’in üzerindedir. “Kadere inanıyorum” maddesinde ise bu oran %87,8’de kalmıştır. Bu durum, İslam dininde, kader meselesinin tartışmalı doğasıyla ve kader kavramına farklı anlamlar yüklenmiş olmasıyla açıklanabilir. Sonuç olarak katılımcıların dindarlıklarının inanç boyutu yüksektir.

Katılımcıların dindarlıklarında kutsal ile olan iletişimleri tecrübe boyutu içinde değerlendirilmiştir. Tecrübe boyutu içinde yer alan maddelere, “kesinlikle katılıyorum/katılıyorum” cevabını verenlerin oranı inanç boyutuna benzer şekilde %95’ün üzerindedir. Dindarlığın bir diğer boyutu olarak alınan ilgi boyutunda da, kişilerin dini meselelere ilgisi esas alınmıştır. Katılımcıların dindarlıklarının ilgi boyutu da; inanç ve tecrübe boyutu kadar yüksek olmasa da, %92’inin üzerindedir.

Araştırmada, dindarlığın inanç boyutunun, ibadet boyutundan daha yüksek olacağı alt hipotez olarak belirlenmişti ve bu hipotez de doğrulanmıştır. İnanç boyutunda İslam dininin belli başlı inanç esasları temel alınırken, ibadet boyutunda İslam dininde farz görülen ibadetler esas alınmıştır. İbadet boyutunda sorulan “zekât vermek”, maddi durumları müsait olanların yerine getirmesi farz olan bir ibadet olduğu için, cezaevi şartları itibarıyla değerlendirmeye alınmamıştır. Ayrıca İslam dininde günlük olarak yapılması zorunlu(farz) ibadetlerden biri namazdır. Namaz ibadeti, gerek topluca yapılabiliyor olması gerekse ibadet esnasında kişinin başkaları tarafından görülebiliyor olması nedeniyle, toplumda dindarlığının görünen yüzü olabilmektedir. Buna göre katılımcıların namaz kılma sıklığı maddesine, “düzenli kılarım” cevabını verenler %32, “kılarım” cevabını verenler ise %12,2’dir. “Ara sıra kılarım” %20,7; “az kılarım” %13,4 ve “hiç kılmam” cevabını verenler ise %21,7’dir. Katılımcılardan düzenli kılarım veya kılarım cevabını verenlerin toplam oranı %44,2’dir. Toplumun genelinde dine olan yönelimin arttığı Ramazan ayında tutulması farz olan oruç ibadeti, aynı zamanda kadın dindarlığının en önem-

li göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Yapıcı, 2012). Kadın mahkûmlardan Ramazan ayında “düzenli olarak oruç tutarım/oruç tutarım” cevabını verenlerin oranı %56,0’dır. Burada dikkat çeken nokta ise, sağlık sorunları nedeniyle oruç tutmak istemelerine rağmen oruç tutamadıklarını belirten katılımcıların olmasıdır. Kandil gecelerinde, “düzenli ibadet ederim” veya “ibadet ederim” cevabını verenlerin oranı ise %90,5’dir. Sonuç olarak dindarlığın ibadet boyutunda yer alan ibadete katılım oranında farklılıklar vardır. Katılımcıların kandil gecelerinde ibadet etme oranları diğerlerine kıyasla daha yüksektir. Bu husus, söz konusu günlerin daha nadir ve affedilmek ve dileklerin kabulü gibi özel anlamalara sahip olmasıyla da alakalı olabilir.

Dindarlığın bir diğer boyutu olarak kabul edilen bilgi boyutunun, dindarlığı ne kadar tanımladığıyla ilgili tartışmalar bulunmaktadır. İslam dini için de dindarlığın bilgi boyutunu tespit etmek göreceli ve bir o kadar da zor bir meseledir. Örneğin Kuran’ı Arapçasından okuyabilmenin dindarlığı ne ölçüde temsil edebileceği tartışmaya açıktır. Bununla birlikte bu maddeye, araştırmamızda bilgi boyutu içinde yer verilmiş ve dini bilgi çeşitleri arasında da en düşük orana sahip olan madde çıkmıştır. Kuran okumayı, “çok iyi biliyorum” ve “biliyorum” diyenlerin toplam oranı %23,9’dur. Yine bu bağlamda abdestin nasıl alındığını, “çok iyi bilirim/bilirim” diyenlerin toplam oranı da %96,4’dür. Namaz kılmayı, “çok iyi biliyorum” ve “biliyorum” cevabını verenlerin toplam oranı ise %85,3’dür. Kısa surelerin ezberini “çok iyi bilirim” ve “bilirim” cevabını verenlerin oranı da, %78,0’dur.

Sonuç olarak dindarlığın boyutları arasında en temel fark, inanç boyutu ile ibadet boyutu arasındadır. Buna göre kişinin dindarlığında, inandığı dinin inanç esasları ile dinin kişiden beklediği davranışları yerine getirme sıklığı arasında farklılıklar vardır ve inanç düzeyinde benimsenen ilkelerin kişinin davranışlarına her zaman yansımadağı görülmektedir.

Araştırmada dikkat çeken bir husus da kadın mahkûmların %60,6’sının cezaevine girmeden önce bir işte çalıştıklarını belirtmiş olmasıdır. Bu oran, TUİK’in Hane Halkı İşgücü Araştırması sonuçlarına kıyasla oldukça yüksektir. Nitekim 2013 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde kadın istihdam oranı %27,1’dir (TUİK, İstatistiklerle Kadın, 2014). Bu oranın Türkiye ortalamasından yüksek olmasının nedeni; kadınların gündelik ve temizlik gibi sigortasız işlerde çalışıyor olması olabileceği gibi, büyükşehirlerde ikamet etmenin getirdiği maddi zorluklar da olabilir.

8. ÖNERİLER

Bir toplumda tek bir din olsa da farklı din anlayışları vardır ve dindarlık göç, ekonomik ve siyasi durum gibi pek çok değişkene bağlı olarak değişebilecek bir olgudur. Bu doğrultuda dindarlık çalışmaları zor olduğu gibi aynı zamanda hassas bir konudur. Dindarlığın suçla ilişkisini açıklamak üzere, hassas gruplarla çalışmak ise konuyu daha da zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte suç ve dini bağlılık ilişkisi üzerine yapılacak olan çalışmalar gerek suç araştırmalarına gerek din bilimleri araştırmalarına önemli katkı sağlayacaktır. Suç ve dindarlık arasındaki ilişkinin net olmayışı, daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir. Suç ve dini bağlılık ilişkisinin daha net anlaşılabilmesi için hem daha geniş örnekleme sahip nicel çalışmalara hem de nicel yöntemin sınırlılıkları göz önünde bulundurularak, aralarındaki ilişkinin daha detaylı anlaşılabilmesi ve analiz edilebilmesi için nitel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Konunun hassasiyetinden ötürü nitel desenli çalışmaların ayrıntıları daha detaylı vereceği düşünülmektedir. Ayrıca dini bağlılıklar ile dindarlık ilişkisini ele alan çalışmalar, sadece hükümlüler ile sınırlı tutulmamalı, hükümlü olanlar ile hükümlü olmayanlar arasında yapılacak karşılaştırmalı araştırmalarla konuya daha geniş perspektiften bakabilmemize imkân sağlanmalıdır. Böylece suç işlemiş bireyler üzerine oluşmuş dışlayıcı toplumsal algının değişmesi ve farklı bir bakış açısı kazanmamız mümkün olabilecektir.

Kaynaklar:

- Akdoğan, Ali (2012). “Kültür ve Din”. *Din Sosyolojisi*. Ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapcıoğlu, Ankara: Grafiker Yay.
- Akşit, Bahaattin ve Şentürk, Recep (2012). *Türkiye’de Dindarlık*. İstanbul: İletişim Yay.
- Aydın, Özlem, G. (2011). Ankara-Yaşamı Sürdürmede Dini İncanın Rolü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Anabilim Dalı.
- -Benda, Brent B; Corwyn, Robert Flynn (1997). “Religion and Delinquency: The Relationship after Considering Family and Peer Influences”, *Journal For the Scientific Study of Religion*, Vol.36, No.1, Mar., 1997 p. 81. <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1387884?uid=16329144&uid=5909400&uid=2&uid=18303&uid=3&uid=67&uid=62&sid=21106313185701>
- Chadwick, Bruce A; Top, Brent L.(1993). “Religiosity and Delinquency Among LDS Adolescent”, *Journal For the Scientific Study of Religion*, Mar93, Vol.32, Issue 1, p51-67.

- Coştu, Yakup (2012). “Toplumsallaşma ve Din”. *Din Sosyolojisi*. Ed. Niyazi Ak-yüz, İhsan İhsan Çapcıoğlu. Ankara: Grafiker Yay.
- Ercan, Nilüfer (2009). The Predictors of Attitudes Toward Physical Wife Abuse: Ambivalent Sexism, System Justification And Religious Orientation, A Thesis Submitted to The Graduate School of social Sciences of Middle East Technical University, In Partial Fulfillment of The Requirements For The Degree Of Master of Science In The Department of Psychology.
- Türkiye’de Dini Hayat Araştırması (2014). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Fichter, Joseph (2002). *Sosyoloji Nedir?* (Çev. Nilgün Çelebi). Yenilenmiş ve Değiştirilmiş Baskı. Ankara: Anı Yay.
- Furseth, İnger ve Repstad, Pal (2011). *Din Sosyolojisine Giriş*. (Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp). Ankara: Birleşik Kitabevi Yay.
- Glock, Y. Charles (2007). “Dindarlığın Boyutları Üzerine”. Der. Yasin Aktay, M. Emin Köktaş. *Din Sosyolojisi*, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: Vadi Yay.
- Gürler, Adem (2010). Din ve Suç, Uygulamalı Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora tezi [Dan: Kemalettin Taş], Isparta: SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İçli, Tülin Günşen (2013). *Kriminoloji*. Güncellenmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Johnson, Byron R. (2012). “Suç ve Suçluluğa Çözüm Üretmede Dini Kurumların Rolü”, (Çev. Halide Aslan) *Din Sosyolojisi: Çağdaş Gelişmeler*. (Der. Peter B. Clarke, Türkçe Çev. Ed. İhsan Çapcıoğlu), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kızmaz, Zahir (2005). “Din ve Suçluluk: Suç teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 15, Sayı:1.
- Kızmaz, Zahir (2010). “Din ve Suç: Cezaevindeki Hükümlü Bulunan Bazı Suçluların Dindarlık Durumları”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, S.16.
- Shoemaker, Donald J. (2010). *Theories of Delinquency: An Examination of Explanations of Delinquent Behavior*. U.S.A: Oxford Univ. Pub.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). *İstatistiklerle Kadın*. 2014. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18619> 02.05.2015.
- Zuckerman, Phil (2006). *Din Sosyolojisine Giriş* (Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp)Ankara: Birleşik Kitabevi Yayınları.
- Yavuz, Sefer (2014). *Sosyal Sapma ve Din*. Ankara: Otorite Yayınları.
- Yapıcı, Asım (2012). *Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaşması: Bir Meta-Analiz Denemesi*, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 17:2.
- Yücel, Mustafa T. (2004). *Kriminoloji*. İstanbul: Umut Vakfı Yay.